

Wartości —
tradycja i współczesność

NR 2677

Wartości — tradycja i współczesność

pod redakcją
Danuty Ślęczek-Czakon
i *Mariusza Wojewody*

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2009

Redaktor serii: Filozofia
Andrzej Kiepas

Recenzent
Marek Adamkiewicz

Publikacja będzie dostępna — po wyczerpaniu nakładu — w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

Przedmowa (<i>Danuta Ślęczek-Czakon, Mariusz Wojewoda</i>)	7
--	---

Część pierwsza

Historia filozofii i etyki

Jerzy Kopania

Miłość Kartezjańska	13
-------------------------------	----

Zlatica Plašienková, Erika Lalíková

Obrona wartości cywilizacji europejskiej na tle świata jako „domu”. (Inspiracje twórczością słowackich filozofów Svätopluka Štúra i Vladimíra Brožíka)	30
--	----

Sławomir Raube

Rozum, uczucie, wiara. Spory etyczne w filozofii brytyjskiej XVII i XVIII wieku	40
---	----

Katarzyna Krasucka

Dobro i zło w filozoficznej myśli Iwana A. Iljina	49
---	----

Agnieszka Woszczyk

Problem antywartości w filozofii Plotyna	65
--	----

Joanna Barcik

<i>Liber sum, Deus est.</i> Henry’ego Duméry’ego dyskusja z Jeanem Paulem Sartre’em	74
---	----

Część druga

Aksjologia

Ryszard Wiśniewski

Problemy i drogi hierarchizowania wartości	91
--	----

Katarzyna Niebrój

Etos jako całość sumatywna	105
--------------------------------------	-----

Marek Tański

Racjonalność transgresyjna z perspektywy aksjologicznej	114
---	-----

Miroslaw Tyl

Aksjologiczne aspekty historiografii filozofii	126
--	-----

Jan Zouhar

Wartości i czas	136
---------------------------	-----

Część trzecia

Etyka normatywna

Danuta Ślęczek-Czakon

Sfera moralna w życiu człowieka. Stanowisko Marii Ossowskiej wobec relatywizmu.	141
---	-----

Mariusz Wojewoda

Etyka normatywna wobec pluralizmu – dwa ujęcia: Alasdair MacIntyre, Charles Tylor	153
---	-----

Piotr Machura

Tradycja jako źródło moralności	169
---	-----

Maria Nowacka

W czym interesie działa lekarz	176
--	-----

Noty o Autorach	189
---------------------------	-----

Summary	193
-------------------	-----

Zusammenfassung	195
---------------------------	-----

Przedmowa

Zainteresowanie problematyką aksjologiczną rozwinęło się w XX wieku, chociaż wątki myślenia o wartościach można odnaleźć w całej historii filozofii. Współcześnie o wartościach mówi się przede wszystkim w kontekście refleksji nad kulturą, a wtedy pytanie o trwanie i zmiany wartości nabiera szczególnego znaczenia. Pytamy o to, w jakim sensie wartości istnieją jako ponadhistoryczne, idealne, trwałe elementy kultury (na których podstawie nazywa się i tworzy prawa człowieka), oraz o to, w jakim stopniu zależą od kulturowego i historycznego ich odczytania. Wymogiem czasu jest dialog międzykulturowy, który w dużej mierze okazuje się dialogiem zarówno o wartościach uniwersalnych, trwałych, niezmiennych, obecnych we wszystkich społeczeństwach, jak i o wartościach obecnych tylko w niektórych kręgach kulturowych, wartościach zmieniających swą ważność i zakres w zależności od potrzeb, doświadczeń ludzi. Spotkanie między światem Wschodu i Zachodu ma w założeniu przynajmniej minimum zgody w rozumieniu wartości fundamentalnych i trwałych, jak też dopuszczenie (akceptację) odmienności w hierarchii dóbr osobistych i społecznych, różnic w rozumieniu tożsamości jednostek i narodów.

„Rozmaitość teorii nie może nam przesłonić faktu, że problem wartości wkroczył w naszych czasach — późno, ale jednoznacznie — w stadium pewnej dojrzałości do rozstrzygnięcia. Nie sposób już mylić go z problemem celów. Także przeciwnicy są zgodni co do tego, że cele są czymś, co wyznacza się na podstawie uprzedniego odczucia wartości, a zatem że wartości są warunkami możliwych celów”¹. Opinia, którą wypowiedział

¹ N. Hartmann: *Das Wertproblem in der Philosophie der Gegenwart*. In: *Kleine Schriften*. Bd. 3. Berlin 1958, s. 327. Cyt. za: W. Galewicz: *N. Hartmann*. Warszawa 1987, s. 299.

Nikolai Hartmann w 1936 roku, brzmi aktualnie. Współcześnie odczuwamy wzmożoną potrzebę zrozumienia bogactwa wartości i odpowiedzi – w postaci teorii z zakresu aksjologii i etyki – na narastające indywidualne i społeczne problemy moralne współczesnego człowieka. I choć nie jesteśmy tak pewni możliwości jednoznacznego rozstrzygnięcia bogatej problematyki wartości, za Hartmannem możemy powtórzyć kilka zasadniczych tez: „1. nasze życie jest pełne treści pozytywnie wartościowych [...]; 2. ta wartościowa zawartość jest wszędzie pomieszana z treściami negatywnie wartościowymi; 3. wartościowe byty w świecie wymagają od nas, byśmy wobec nich zajmowali właściwą postawę [...]; 4. wartości wymagają, abyśmy je realizowali”².

Zebrane w tomie wypowiedzi dotyczą wielu spraw, z pozoru nie związanych z filozofią wartości. Wielość i różnorodność odniesień do problemu trwałości i zmienności wartości ukazują złożoność problematyki, jej liczne uwikłania o charakterze ontologicznym, epistemologicznym, metodologicznym, także historycznym, socjologicznym i kulturowym. Zamieszczone wypowiedzi podzieliliśmy na trzy części: historię filozofii i etyki, etykę normatywną, aksjologię, choć wiemy, że między tymi działami filozofii czasem trudno ustalić wyraźną granicę.

W pierwszym bloku tematycznym umieszczono artykuły z zakresu historii filozofii i historii etyki. Jerzy Kopania przybliżył list z bogatej spuścizny Rene Descartes’a do królowej Szwecji Krystyny na temat miłości. Descartes, posługując się subtelną metodologią, określił różne typy miłości, między innymi miłość intelektualną i opartą na uczuciu. Można to traktować jako przyczynek do analizy relacji między sferą intelektualną i zmysłową, a także między rozumem i uczuciami. Antropologia Descartes’a nie pomija cielesnych ani intelektualnych uwarunkowań działania człowieka. Z kolei w artykule Sławomira Raubego przedstawiono prowadzony w filozofii brytyjskiej XVII i XVIII wieku spór o relację między rozumem, uczuciami i wiarą a wyborem postawy moralnej podmiotu. Zlatica Plašienková, Erika Lalíková przybliżają dwóch mniej znanych filozofów słowackich: Svätopluka Štúra i Vladimíra Brožíka, i poruszaną przez nich problematykę aksjologiczną. W ujęciu obu filozofów ogniskuje się ona wokół zagadnienia wartości „domu” i zamieszkiwania, co współcześnie budzi żywe zainteresowanie w kontekście zjawiska globalizacji i związane go z nim braku zakorzenienia w miejscu oraz tradycji kulturowej. Refleksja nad wartością domu pozwala na docenienie rangi „zakorzenienia” – istotnego elementu naszej tożsamości. Katarzyna Krasucka analizuje Iwana A. Iljina koncepcję dobra i zła. Jego teza, że zło należy zwalczać siłą, do dziś budzi wiele kontrowersji. Agnieszka Woszczyk przedstawia zagad-

² Ibidem.

nienie transcendentnego ugruntowania jedności bytu i dobra w filozofii Plotyna. W ujęciu Plotyna perspektywa epistemologiczna i ontologiczna uzasadnia rozstrzygnięcia etyczne i społeczne. Joanna Barcik na podstawie koncepcji Henry'ego Dumery'ego i jego dyskusji z Jeanem Paulem Sartre'em przedstawia próbę uzasadnienia ludzkiej wolności opartą na przesłankach filozoficzno-religijnych i przyjęciu istnienia Absolutu.

W bloku aksjologicznym Ryszard Wiśniewski rozważa kwestie hierarchizacji wartości, mających za podstawę dwa rozróżnienia: „to, co dobre, i to, co złe”, oraz równie istotne oddzielenie „tego, co lepsze, od czegoś innego”. Sposobem na poznanie wartości jest intuicja. Wprawdzie hierarchie wartości wiążą się z ich obiektywizacją, niemniej można mówić o różnych modelach hierarchizacji w zależności od kontekstu historycznego, kulturowego czy filozoficznego. Katarzyna Niebrój pisze o wielości etosów możliwych do odczytania w ramach jednego, obiektywnego porządku wartości. Kolejny z autorów Marek Tański analizuje problem wartości w kontekście upadku oświeceniowego modelu jednego rozumu i zastąpienia go teorią wielu sposobów uzasadniania racjonalności. Racjonalność transgresyjna ma być receptą na różnorodność sposobów poznawania świata i rozumienia ładu aksjologicznego. Mirosław Tyl podejmuje kwestię obecności przesłanek aksjologicznych, czyniąc to na przykładzie historiografii filozoficznej Zbigniewa Kuderowicza i Stefana Świeżawskiego. Jan Zouhar w swym komunikacie wskazuje relację między koncepcją ładu aksjologicznego a sposobem wartościowania. Jak podkreśla autor, ponadczasowość wartości nie polega na ich niezmienności, ale na tym, że trwale tworzą część naszego systemu wartościowania.

W ostatnim bloku artykułów, dotyczących etyki normatywnej, Danuta Ślęczek-Czakon przedstawia stanowisko Marii Ossowskiej wobec relatywizmu. Relatywizm w poglądach etycznych Marii Ossowskiej przyjmuje formę umiarkowaną, jeżeli chodzi o kwestie aksjologiczne czy ocenę konkretnych sytuacji. Niemniej nie oznacza to, że takich ludzkich uczuć, jak: życzliwość, bezinteresowność, delikatność, wyrozumiałość, nie można uznać za uniwersalne. Mariusz Wojewoda analizuje zagadnienie pluralizmu aksjologicznego na przykładzie koncepcji Alasdaira MacIntyre'a i Charlesa Taylora. Pluralizm, odwołując się do idei jedności i obiektywności ładu aksjologicznego, wskazuje jednocześnie na wielość sposobów ich odczytań. Ponadto pluralista mówi o potrzebie nazywania kluczowych i fundamentalnych dla etyki wartości, ale zwraca uwagę na potrzebę ich interpretacji w określonym kontekście kulturowym. Piotr Machura, nawiązując do filozofii praktycznej Alasdaira MacIntyre'a, rozważa, w jakim sensie historycznie ukształtowaną tradycję można traktować jako źródło poglądów i postaw moralnych. Z kolei Maria Nowacka pisze o problemie odpowiedzialności moralnej lekarza w kontekście działań medycznych, po-

dejmowanych wobec pacjentów, oraz hierarchii wartości, w której kluczową rolę odgrywa zdrowie pacjenta.

Wszystkie zamieszczone wypowiedzi łączy jeszcze jeden wątek – wyakcentowanie aktualności problematyki aksjologicznej i obecności założeń wartościujących w naukach humanistycznych. Chcieliśmy w ten sposób uczcić jubileusz siedemdziesięciolecia urodzin i czterdziestu sześciu lat pracy naukowej Profesor Haliny Promieńskiej, który przypadał w 2005 roku. Pani prof. dr hab. Halina Promieńska pracowała w Uniwersytecie Śląskim od 1968 roku. Była współorganizatorką Zakładu Etyki Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego, którym kierowała nieprzerwanie ponad dwadzieścia lat – do 2006 roku, kiedy przeszła na emeryturę. Zasług Pani Profesor nie sposób przecenić; to właśnie dzięki Niej wielu studentów i młodych pracowników podjęło badania z zakresu filozofii współczesnej, aksjologii, etyki i bioetyki. Mamy nadzieję, że prezentowany zbiór będzie skromnym wprowadzie, ale szczerym wyrazem naszych ciepłych uczuć dla Pani Profesor Haliny Promieńskiej, a zarazem podziękowaniem złożonym Jej za przybliżanie i objaśnianie nam świata wartości.

Danuta Ślęczek-Czakon, Mariusz Wojewoda

Noty o Autorach

Jerzy Kopania, prof. dr hab., kierownik Katedry Bioetyki i Antropologii Filozoficznej Uniwersytetu w Białymstoku, rektor Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Białymstoku, wykładowca na białostockim Wydziale Sztuki Lalkarskiej warszawskiej Akademii Teatralnej. Zajmuje się filozofią nowożytną, ze szczególnym uwzględnieniem nurtu kartezjańskiego, oraz zagadnieniami etyki i bioetyki. Autor takich między innymi książek, jak: *Descartes i Kant o użyteczności poznawczej języka naturalnego* (1996), *Etyczny wymiar cielesności* (2002), *Bezsilne piękno rozumu* (2002), *Boski sen o stworzeniu świata* (2003).

Zlatica Plašienková, dr hab., docent w Katedrze Filozofii i Historii Filozofii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Zajmuje się antropologią filozoficzną, ekofilozofią, historią etyki. Współautorka prac: *Na ceste s Teilhardom de Chardin* (Trnava 2004), *Súčasnė etické teórie* (Prešov 1998, 2000), *Dejiny etického myslenia v Európe a USA* (Bratislava 2008); współredaktorka wielu prac zbiorowych, między innymi: *Filozofia: Z polskej a slovenskej tvorby / Z tvorčnosti slowackiej i polskiej* (Bratislava–Katowice 2007), *Filozofia a slovanské myšlienkové dedičstvo: osobnosti, problémy, inšpirácie. 1. diel* (Bratislava 2008), *Człowiek w społeczeństwie / Človek v spoločnosti: Spoločnosť – kultura – moralnosť. T. 1.* (Bielsko-Biała 2008), *Hegelova Fenomenológia ducha a súčasnosť* (Košice 2008), *Historické a súčasné podoby komunikácie* (Bratislava 2008).

Erika Lalíková, mgr, asystent w Katedrze Filozofii i Historii Filozofii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Zajmuje się zagadnieniami filozofii kultury, filozofii słowackiej. Współautorka i współredaktorka prac zbiorowych: *Filozofia a/ako umenie*

(Bratislava 2004), *Pohľady do slovenskej filozofie 20. st.* (Bratislava 2005), Igor Hrušovský – *osobnosť slovenskej filozofie* (Bratislava 2007), *Filozofia a slovanské myšlienkové dedičstvo: osobnosti, problémy, inšpirácie*. 2. diel (Bratislava 2008), *Człowiek w społeczeństwie / Človek v spoločnosti: Edukacja – działanie społeczne – rodzina*. Tom 3. (Bielsko-Biała 2008).

Śławomir Raube, dr, absolwent ekonomii i filozofii. Adiunkt w Katedrze Bioetyki i Antropologii Filozoficznej Uniwersytetu w Białymstoku. Autor książki *Deus explicatus. Stworzenie i Bóg w myśli Ralpha Cudwortha* (2000).

Katarzyna Krasucka, mgr, absolwentka filozofii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, asystent w Katedrze Bioetyki i Antropologii Filozoficznej na Uniwersytecie w Białymstoku; zajmuje się filozofią rosyjską przełomu XIX i XX wieku.

Agnieszka Woszczyk, dr, adiunkt w Zakładzie Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się myślą późnego antyku. Autorka książki *Problem „hen” i „aoristos dyas” w „Enneadach” Plotyna* (2007).

Joanna Barcik, dr, asystent w Katedrze Filozofii Religii Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Autorka książki *Nienazywalne ma wiele imion. Filozofia religii Henry Duméry’ego* (2007).

Ryszard Wiśniewski, dr hab., profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Kierownik Zakładu Aksjologii i Etyki Społecznej Instytutu Filozofii UMK. Zajmuje się problematyką aksjologii, etyki, filozofii polskiej XX wieku, metaetyką. Autor książki *Możliwość probabilizmu etycznego. Studium metaetyczne ewolucji empiryzmu w etyce polskiej* (1994), współautor podręcznika *Historia filozofii i etyki. Źródła i komentarze* (1997, 2000, 2002), redaktor pracy *Studia z dziejów filozofii zła* (1999).

Katarzyna Niebrój, dr, adiunkt w Zakładzie Filozofii Społecznej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się problemami metodologii i filozofii społecznej.

Marek Tański, dr, adiunkt w Katedrze Psychologii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Zajmuje się zagadnieniami filozofii i psychologii rozwojowej.

Mirosław Tyl, dr, adiunkt w Zakładzie Filozofii w Polsce Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się historią filozofii polskiej, meto-

dologią historii filozofii. Autor książki *Pesymizm, konserwatyzm, wartości. O filozofii Henryka Enzelberga* (2001).

Jan Zouhar, prof. dr hab., dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu im. Masaryka w Brnie. Zajmuje się filozofią społeczną, historią filozofii czeskiej. Współautor *České filosofie v letech protektorátu: poznámky k tématu* (2007).

Danuta Ślęczek-Czakon, dr hab., adiunkt, kierownik Zakładu Etyki Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się etyką i bioetyką. Autorka książek *Poglądy etyczne Marii Ossowskiej* (2001), *Problem wartości i jakości życia w sporach bioetycznych* (2004).

Mariusz Wojewoda, dr, adiunkt w Zakładzie Etyki Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się filozofią religii, etyką, a w szczególności problemem pluralizmu w filozofii religii i w etyce.

Piotr Machura, dr, adiunkt w Zakładzie Etyki Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się etyką i filozofią polityczną. Autor książki *Ideał człowieka – filozofa w koncepcji A. MacIntyre’a* [w druku].

Maria Nowacka, dr hab., profesor w Katedrze Bioetyki i Antropologii Filozoficznej Uniwersytetu w Białymstoku, wykładowca Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Białymstoku. Zajmuje się zagadnieniami bioetyki, etyki medycznej i zdrowia publicznego. Autorka między innymi następujących książek: *Etyka a transplantacje* (2003), *Selected Bioethical Questions. The Polish Perspective* (2004), *Autonomia pacjenta jako problem moralny* (2005).

Values – tradition and modernity

S u m m a r y

The texts in the volume treat about many issues seemingly unrelated to the philosophy of value. A multiplicity and diversity of references to the problem of value stability and changeability show its complexity, numerous ontological, epistemological, methodological, as well as historical, sociological and cultural entanglements. The contributions are divided into three parts: the history of philosophy and ethics, normative ethics, and axiology though it is well-known that it is sometimes difficult to define a boundary between these branches of philosophy.

The first thematic section contains articles devoted to the history of philosophy and ethics. Jerzy Kopania introduces a letter treating about love from a rich collection of Rene Descartes' letters to the queen of Sweden. Descartes, making use of a subtle methodology, defined different types of love, among others, intellectual and emotional one. It can be treated as an introduction to the analysis of the relations between an intellectual and sensual sphere, as well as between the reason and the emotion. Sławomir Raube, on the other hand, presents an argument about the relation between the reason, feelings and faith in the case of the choice of a moral attitude of the subject, in the context of the 17th and 18th British philosophy. Zlatica Plašienkova and Erika Lalíková present two less-known Slavic philosophers, S. Štúr, V. Brožík, and axiological issues dealt with by them. From their perspective, it centres around the issue of "home" and living there, which, nowadays, evokes a deep interest in the context of globalization and lack of roots in place and cultural tradition connected with it. Katarzyna Krasucka analyses the conception of good and evil from the perspective of Iwan A. Iljin, a Russian philosopher and immigrant. His claim that evil should be fight with by force has aroused many controversies. Agnieszka Woszczyk presents the issue of a transcendental consolidation of the unity of being and good in philosophy by Plotinus. From his angle, an epistemological and ontological perspective justifies ethical and social decisions. Joanna Barcik, on the basis of H. Duméry's conception and his discussion with J.P. Sartre, makes an attempt to justify the human freedom based on philosophical-religious thoughts and the acceptance of the existence of the Absolute.

In an axiological part, Ryszard Wiśniewski considers the issue of value hierarchization founded on two distinctions: the good and the evil, as well as an equally important division between the things that are better than something else. Intuition is the way to find the value. Although the hierarchies of value are related to their objectivization, one can speak of various models of hierarchization, depending on the historical, cultural and philosophical context. Katarzyna Niebrój writes about the multiplicity of ethoses to be possible to read out within one objective order of values. The next author, Marek Tański, analyses the problem of values in the context of the collapse of the Enlightenment model of one mind and its substitution with the theory of many ways of justifying reasoning. A transgressive reasoning is to be a remedy for a diversity of ways of getting to know the world and understanding an axiological order. Mirosław Tyl deals with the issue of the presence of axiological premises in historiography, on the basis of philosophical historiography by Z. Kuderowicz and S. Swieżawski. Jan Zouhar claims that the universality of value does not consist in its unchangeability, but in the fact that it still constitutes the part of our system of values.

In the last part of the articles concerning normative ethics, Danuta Ślęczek-Czakon, presents the attitude M. Ossowska holds towards relativism. Relativism, in ethical viewpoints presented by Ossowska, presents itself in a mild form when it comes to axiological issues or the evaluation of certain situations. Though, it does not mean that such human feelings as kindness, disinterestedness, subtlety, and understanding cannot be treated as universal. Mariusz Wojewoda analyses the issue of an axiological pluralism, on the basis of the conception by A. MacIntyre and Ch. Taylor. Pluralism, referring to the idea of unity and objectivity of an axiological order, at the same time, points to the multiplicity of their interpretation. Piotr Machura, referring to practical philosophy of A. MacIntyre, shows the sense in which a historically shaped tradition can be treated as the source of viewpoints and moral attitudes. Maria Nowacka, on the other hand, emphasizes the problem of doctor's moral responsibility in the context of medical actions taken towards patients, and a hierarchy of values in which patients' health plays the key-role.

Die Werte – Tradition und Gegenwart

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die im vorliegenden Band veröffentlichten Texte berühren sehr verschiedene Probleme, die nur scheinbar mit der Wertlehre nichts zu tun haben. Verschiedene Auffassung des Themas: „Beständigkeit und Wechselhaftigkeit der Werte“ von den einzelnen Verfassern veranschaulicht die ganze Vielschichtigkeit der Problematik, die ontologisch, epistemologisch, methodologisch aber auch historisch, soziologisch und kulturell bedingt ist. Alle Texte wurden in drei Teilen: Philosophie- u. Ethikgeschichte, normative Ethik und Axiologie zusammengestellt, obwohl eine deutliche Grenze zwischen den einzelnen Philosophiezeigen manchmal nur schwer abzustecken ist.

Der erste Themenblock beinhaltet Artikel aus dem Bereich der Philosophiegeschichte und Ethikgeschichte. Jerzy Kopania macht den Leser mit einem von zahlreichen Liebesbriefen Rene Descartes an schwedische Königin, Kristina, bekannt. Sich einer subtilen Methodologie bedienend hat Descartes verschiedene Liebesarten näherbestimmt, darunter eine intellektuelle Liebe und eine Liebe als ein Gefühl. Das kann als ein Beitrag zur Unterscheidung zwischen der intellektuellen und sinnlichen Sphäre, oder zwischen der Vernunft und den Gefühlen betrachtet werden. In seinem Artikel bespricht Sławomir Raube den im Kontext der britischen Philosophie des 17. Und 18.Jhs geschilderten Streit um die Wechselbeziehung zwischen der Vernunft, den Gefühlen und dem Glauben, wenn ein Subjekt gezwungen ist, eine konkrete moralische Einstellung einzunehmen. Zlatica Plašienkova und Erika Lalíková stellen zwei weniger bekannte slowakische Philosophen – S. Štúr und V. Brožík dar und besprechen die von ihnen ergründete axiologische Problematik. Die Beiden betonen den Wert vom „Zuhause“ und von der Niederlassung, was heutzutage, angesichts der Globalisierung und der damit verbundenen fehlenden Einwurzelung an einem Ort und in der Kulturtradition lebhaftes Interesse erweckt. Katarzyna Krasucka analysiert die vom russischen Philosophen und Emigranten Iwan A. Iljin entwickelte Idee des Guten und Bösen. Seine These, das Böse soll mit Gewalt bekämpft werden, ruft viele Meinungsverschiedenheiten hervor. Agnieszka Woszczyk behandelt eine transzendente Befestigung der Daseinseinheit und des Guten in Plotins Philosophie. Nach Plotin

werden alle ethischen und sozialen Entscheidungen aus epistemologischer und ontologischer Sicht berechtigt. Aufgrund der Idee von H. Duméry und dessen Diskussion mit J.P. Sartre und angenommen, dass das Absolute vorhanden ist, versucht Joanna Barcik die menschliche Freiheit mit philosophisch-religiösen Gründen zu begründen.

Im axiologischen Themenblock ergründet Ryszard Wiśniewski die Hierarchisierung der Werte, die auf die Unterscheidung zwischen dem Guten und Bösen und zwischen dem Besseren und dem Anderen fußen. Ein richtiges Mittel um die Werte zu erkennen ist Intuition. Die Werteordnungen sind zwar mit Vergegenständlichung der Werte verbunden, doch man kann von verschiedenen Hierarchisierungsmodellen sprechen, je nachdem ob diese historisch, kulturell oder philosophisch bedingt sind. Katarzyna Nebrój schreibt von der Vielzahl der Ethos, welche im Rahmen einer bestimmten objektiven Werteordnung erklärt werden können. Der andere Verfasser, Marek Tański, untersucht die Werte im Kontext des Verfalls von dem in der Aufklärungszeit entwickelten Modell einer einzigen Vernunft und dessen Ersetzung durch eine Theorie von mehreren Methoden der Rationalitätsbegründung. Eine transgressive Rationalität sollte ein Rezept gegen verschiedene Mittel der Welterkenntnis und der Auffassung von der axiologischen Ordnung sein. Am Beispiel der philosophischen Historiografie von Z. Kuderowicz und S. Swieżawski untersucht Mirosław Tyl axiologische Voraussetzungen der Historiografie. Jan Zouhar stellt eine These auf, die Überzeitlichkeit der Werte beruht nicht auf deren Beständigkeit, sondern darauf, dass sie ein beständiges Element unseres Bewertungssystems sind.

In dem letzten, die normative Ethik betreffenden Themenblock, macht uns Danuta Ślęczek-Czakoń mit der Stellung der M. Ossowska zum Relativismus bekannt. In ihren ethischen Meinungen, bei axiologischen Fragen oder Beurteilung einer konkreten Situation erklärt sich M. Ossowska für einen Relativismus in seiner gemäßigten Form. Das heißt aber nicht, dass solche menschlichen Gefühle, wie: Wohlwollen, Selbstlosigkeit, Empfindlichkeit, Verständnis nicht als universell betrachtet werden können. Mariusz Wojewoda analysiert den axiologischen Pluralismus am Beispiel der Idee von A. MacIntyre und Ch. Taylor. Sich auf die Idee der Einheitlichkeit und der Objektivität von der axiologischen Ordnung beziehend lässt sie der Pluralismus auf verschiedene Art und Weise erklären. In Bezug auf die praktische Philosophie von MacIntyre zeigt Piotr Machura, wie eine historisch gefestigte Tradition für eine Quelle von ethischen Ansichten und Einstellungen gelten kann. Maria Nowacka weist auf das Problem der moralischen Verantwortung eines Arztes hin, indem sie es im Zusammenhang mit den medizinischen Verfahren dem Patienten gegenüber und der Werteordnung bespricht, in der die Gesundheit des Patienten die wichtigste Rolle spielt.

Redaktor
Małgorzata Pogłódek

Projektant okładki
Paulina Tomaszewska-Ciepty

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Luiza Przełożny

Copyright © 2009 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1816-5

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 12,5. Ark. wyd. 14,5.
Przekazano do łamania w grudniu 2008 r.
Podpisano do druku w lutym 2009 r. Papier offset.
kl. III, 90 g Cena 22 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: D&D Sp. z o.o.
ul. Moniuszki 6, 44-100 Gliwice